

واکاوی فقهی و حقوقی حدّ زنا (با نگاهی به مستندات قرآنی - روایی)

تاریخ دریافت: ۹۹/۱۱/۰۸

تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۲/۲۳

کد مقاله: ۵۳۴۳۴

محمد مهدی کریمی نیا^{۱*}، مجتبی کربلانی پور^۲،

مجتبی انصاری مقدم^۳، مرتضی فاضلی^۴

چکیده

جرم زنا در فقه اسلامی شیعی از جرایم مشمول حد می باشد. پس از انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ ایران، حقوق ایران علی الخصوص حقوق جزایی بر مبنای فقه شیعه پایه ریزی شده است. در سال های پس از انقلاب قوانین جزایی مربوط به حدود اسلامی و علی الخصوص جرم زنا مورد بازنگری قرار گرفت. زنا به نزدیکی بین زن و مرد در شرایط تاهلی برای یک یا طرفین رابطه اطلاق می شود. در این مقاله به دنبال بررسی فقهی و حقوقی حد زنا و اقسام حد زنا و طرق اثبات آن و مجازات هایی که حقوق و قانون برای آن در نظر گرفته است، می باشیم. و به دنبال پاسخ به این پرسش می باشیم که احکام و آثار حد زنا از دیدگاه فقه امامیه و حقوق ایران چیست؟ در این مقاله به استفاده از روش مطالعه کتابخانه ای و استفاده از منابع مختلف فقهی و حقوقی و قوانین مدون ایران پرداخته شده است. هدف از این تحقیق رسیدن به فهم دقیق و درست از حدود زنا و با به کارگیری آن برای رسیدن به جامعه ای پاک می باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

واژگان کلیدی: زنا، مجازات، جرایم حدی، حدود.

۱. استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، (نویسنده مسؤول)، kariminiya2003@yahoo.com

۲. طلبه حوزه علمیه قم و فارغ التحصیل سطح دو مجتبع فقه، حقوق و قضای اسلامی

۳. دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه میبد، پژوهشگر مطالعات اسلامی و مدرس دانشگاه،

۴. دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه میبد، پژوهشگر و مدرس دانشگاه

۱- مقدمه

در اسلام جرایم جنسی به ویژه زنا همواره مورد نکوهش قرار گرفته است، در این خصوص فقها به آیات و روایات مختلف استناد کرده و مجازات های آن را در قالب حدود و تعزیرات به طور مفصل بیان کرده اند. قانون گذار ایران در قوانین کیفری نیز در تدوین مقررات این جرایم، چه از لحاظ شرایط وقوع جرم و چه از لحاظ مجازات های در نظر گرفته شده برای آنها، سعی داشته از تفکرات پویای علمای فقه که ضرورت های روز جامعه را لحاظ نموده اند پیروی نماید. زنا یکی از گناهان کبیره ای است که قانون مجازات نیز مجازات های سنگینی برای آن در نظر گرفته است. این مجازات ها تنها در صورتی قابل اعمال هستند که اسناد محکمی برای اثبات وقوع این فعل حرام وجود داشته باشد. (زارعی و کامیاب، ۱۳۹۸، ص ۲). زنا به نزدیکی بین زن و مرد در شرایط تاهلی برای یک یا طرفین رابطه اطلاق می شود. یعنی آلت مرد در آلت زن داخل گردد و دخول هم به مقدار ختنه گاه صورت بگیرد. اگر نزدیکی و دخول صورت نگیرد، به آن زنا نمی گویند؛ بنابراین هر چند لمس یا دیدن بدن دختر نامحرم، حرام است اما حکم زنا را ندارد و حد زنا جاری نمی شود. این جرم زمانی توسط مرد و زن ارتکاب می یابد که بالغ و عاقل و مختار باشند و نسبت به حکم و موضوع آن نیز آگاه باشند. بنابراین چنان چه یک طرف از زن و مرد از تحقق آن آگاهی نداشته باشد و یا علم به حرمت مباشرت جنسی حرام نداشته باشد، محکوم به مجازات حد نمی شود و تنها طرفی که از حکم و موضوع آگاه باشد محکوم به حد می شود. همیشه در طول تاریخ جرم زنا قابل بحث بوده است و درباره جرایم مربوط به آن بحث های متعددی صورت گرفته است. (علی ابن زهره، ۱۴۱۰ق، ص ۸۲). اما حفظ اخلاق و عفت عمومی از ملزومات یک جامعه سالم به شمار رفته و در راس همه امور قرار می گیرد و اگر کسی تحت این عنوان که می خواهد از غرایز جنسی خود بهره مند شود و به نحوی از انحاء اخلاق و عفت عمومی جامعه را جریحه دار و عرض و آبرو و عفت شخصی را آلوده سازد به تدریج نظام جامعه دچار بی نظمی شده و همچنین بنیاد خانوادگی دچار تزلزل و گسستگی می گردد که با تمام تلاش هایی که بشر امروز از خود نشان داده هنوز نتوانسته است مهار این حیوان سرکش را در اختیار بگیرد و این چیزی نیست جز سست شدن پایه های حیات سالم جنسی و پیدایش بیماری های خطرناک جنسی و سردرگمی نسل جوان و تزلزل بنیاد خانواده ها و رشد نجومی طلاق و پیدایش فرزندان بی جامعه ستیز با مشکلات روحی و روانی فراوان می باشد. (زارعی، کامیاب، ۱۳۹۸، ص ۲)

۲- مفاهیم

۱-۲- زنا

زنا به نزدیکی بین زن و مرد (شامل آمیزش جنسی مهلبی و مقعدی) در شرایط تاهلی برای یک یا طرفین رابطه اطلاق می شود. یعنی آلت مرد در آلت زن داخل گردد و دخول هم به مقدار ختنه گاه صورت بگیرد. اگر نزدیکی و دخول صورت نگیرد، به آن زنا نمی گویند؛ بنابراین هر چند لمس یا دیدن بدن دختر نامحرم، حرام است اما حکم زنا را ندارد و حد زنا جاری نمی شود. (موسوی خمینی، ۱۴۰۵ ق، ج ۲، ص ۴۵).

زنا در اصطلاح شرع عبارت است از اینکه مرد آلت تناسلی خود را در فرج زن به مقدار ختنه گاه یا بیشتر داخل کند، بدون آنکه بین آن دو عقد ازدواجی واقع شده باشد یا مرد مالک زن باشد یا شبهه عقد یا ملک وجود داشته باشد. (نجفی، ۱۳۹۷، ج ۱، ص ۶۱) این که متعلق ایلاج و دخول چه چیز است میان فقها اختلاف نظر وجود دارد. لازم است این نکته معلوم شود که آیا زنا موضوعی شرعی است و حقیقت شرعیه ای درباره آن وجود دارد یا این که این عنوان، مانند بسیاری از عناوین، عرفی بوده و از موضوعات متخذ از عرف است که شارع تاسیسی در باره ندارد؟ در پاسخ به این پرسش به نظر می رسد احتمال دوم موجه تر باشد، موید این احتمال آن است که اولاً تعریفی از زنا در روایات دیده نشده و هر آن چه از اهل بیت در این باره رسیده، احکام مربوط به زنا است. گویی شارع همان مفهوم عرفی و عقلانی زنا را پذیرفته است و احکام را بر همان مفهوم عرفی اش بار کرده است. ثانیاً در برخی از آثار فقهی به عباراتی از فقیهان برمی خوریم که معتقدند زنا حقیقت شرعی ندارد و شارع همان معنای عرفی و لغوی آن را پذیرفته است. (محسنی دهکلانی و حائری، ۱۳۹۰، ص ۳۶).

در خصوص تعریف زنا، ماده ۲۲۱ قانون مجازات اسلامی بیان می دارد: زنا عبارت است از جماع مرد و زنی که علقه زوجیت بین آنها نبوده و از موارد وطی به شبهه نیز نباشد. این ماده قید «علقه زوجیت نداشتن» را به کار برده که دارای بار معنای جدیدی نیست، جز این که، تبصره ۱ این ماده، به تعریفی از جماع پرداخته و به طور کامل تری نسبت به قانون سابق آن را وصف کرده است؛ «جماع با دخول اندام تناسلی مرد به اندازه ختنه گاه در قبل یا دبر زن محقق می گردد». (حیدری، ۱۳۹۷، ص ۱۱۹).

در قرآن نیز در آیه ۲۴ سوره نسا به زنا اشاره می شود: «وَ الْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأَجَلٌ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَمْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا؛ و زنان شوهر دار (نیز بر شما حرام است) به استثنای زنانی که مالک آنان شده اید این فریضه الهی است که بر شما مقرر گردیده است و غیر از این برای شما حلال است که زنان دیگر را به وسیله اموال

خود طلب کنید در صورتی که پاک دامن باشید و زنا کار نباشید و زانی را که متعه کرده اید مهرشان را به عنوان فریضه ای به آنان بدهید و بر شما گناهی نیست که پس مقرر با یکدیگر توافق کنید مسلماً خداوند دانای حکیم است».

۲-۲- جرم

جرم در معنای لغوی دارای محدوده وسیعی است که هم شامل بزه می شود و هم گناه و استعمال آن در زبان فارسی و به عنوان فعل یا ترک فعل قابل کیفر عاری از اشکال نیست. تعریف مصطلح جرم از معنای لغوی آن فاصله داشته و بر حسب رشته مربوطه، شرایط و قیودی بر معنای لغوی وارد شده است. تعریف جرم بر حسب نظر اندیشمندان و براساس رشته هایی که جرم را مورد مطالعه قرار می دهند، متنوع و متفاوت است. بسی مشکل است تا از میان انبوه این تعاریف، تعریفی را انتخاب کرد که جامع افراد و مانع اغیار باشد، حتی در حقوق کیفری، حقوق دانان بر سر تعریف نهایی جرم توافق ندارند و در نهایت، علی رغم نظرات اصلی خویش، تسلیم تعریف قانونی جرم می شوند. (عالی پور، ۱۳۸۹، ص ۶).

از دیدگاه اسلام، افعالی جرم تلقی می شود که مغایر با احکام یا اوامر و نواهی باری تعالی باشد. این افعال در قرآن کریم به نامهای مختلف از قبیل اثم، جناح و... ذکر شده است. هم چنین در تعریف دیگری از جرم آمده است: مخالفت با اوامر و نواهی کتاب و سنت یا ارتکاب عملی که به تباهی فرد یا جامعه بیانجامد. تعریف اخیر گرچه ممکن است قلمرو جرم را مشخص کند اما نمی تواند به عنوان تعریفی مشخص و روشن از جرم که لازمه ی آگاهی به ماهیت آن برای کلیه افراد است، قابل پذیرش باشد. (گرچی، ۱۳۸۰، ص ۱۲۶). در قوانین کیفری جمهوری اسلامی ایران تعریفی از جرم نشده است. فقط در ماده ی ۲ قانون مجازات اسلامی (مصوب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱) در بیان اوصاف جرم آمده است که: «هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است جرم محسوب می شود». در حقوق جزا سعی می شود جرم به نحوی تعریف شود که مقنن بتواند آن را در قالب قانون پیاده کند زیرا وظیفه ی تشخیص اعمال و یا ترک اعمالی که به ارزش های اجتماعی لطمه می زند و نظم جامعه را مختل می کند و موجب آسیب به آن می شود بر عهده ی قانون گذار است. (نورپها، ۱۳۷۵، ص ۱۲۵). در قرآن واژه جرم و مشتقات آن ۶۶ بار در سوره های مختلف قرآن کریم به کار رفته است. در این کاربردها معانی مختلفی از این کلمه اراده شده است.

۳- جرم زنا در فقه امامیه

۱-۱-۳- اقسام حد زنا

اقسام حد زنا شامل قتل، رجم، جلد، جمع بین جلد و رجم، جلد و تبعید و تراشیدن موی سر می باشد.

۱-۱-۳- قتل

در چهار مورد از زنا با محارم نسبی، زنا با زن پدر، زنا با غیر مسلمان با زن مسلمان، زنا با زنای به عنف حد قتل جاری می شود. ۱- در سرائر آمده است: «فَمَا مِنْ يُجِبُ عَلَيْهِ الْقَتْلَ عَلَى كُلِّ خَالٍ سِوَاهِ كَانٍ مُحْصِنًا أَوْ غَيْرِ مُحْصِنٍ حُرًّا كَانُ أَوْ عَبْدًا مُسْلِمًا كَانُ أَوْ كَافِرًا شَيْخًا كَانُ أَوْ شَابًا فَهُوَ كُلُّ مَنْ وَطِئَ ذَاتَ مُحْرَمٍ لَهُ أُمًّا أَوْ بِنْتًا أَوْ أُخْتًا أَوْ بِنْتَهُمَا أَوْ بِنْتَ أَخِيهِ أَوْ عَمَّتِهِ أَوْ خَالَتِهِ فَإِنَّهُ يَجِبُ عَلَيْهِ الْقَتْلُ عَلَى كُلِّ خَالٍ؛ اما آن کسی که بسبب زنا مستحق قتل است در هر حال این حکم در حق او جاری می شود چه محسن باشد و چه نباشد و چه آزاد باشد یا بنده و نیز فرقی بین کافر و مسلمان و پیر و جوان در این حکم نمی باشد و مورد آن جانی است که شخص با محارم خود نظیر مادر، خواهر، دختر و فرزندان خواهر و دختر یا دختر برادر یا عمه یا خاله خویش جماع کند که در هر صورت او مستحق قتل خواهد بود» (ابن ادریس حلی، ۱۴۱۰ق، ص ۲۱۸)

اما آنچه که در میان فقهاء مورد بحث واقع شده است آن است که آیا قبل از قتل لازم است که حد جلد نیز بر زانی جاری شود یا خیر، مرحوم ابن ادریس از موافقین ضمیمه جلد به قتل است در سرائر در ادامه عبارتی که گذشت آمده است: «يُجِبُ عَلَيْهِ الْقَتْلُ عَلَى كُلِّ خَالٍ بَعْدَ دِجْلَدِهِ حَذَّ الزَّانِي لِأَنَّهُ لِأَدْلِيلٍ عَلَى سَقُوطِهِ عِنْدَ لِقَوْلِهِ الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدْ وَ أَكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهَا مِائَةَ جِلْدَةٍ وَ لَا مُنَافَاةَ بَيْنَ جِلْدِهِ وَ بَيْنَ قَتْلِهِ بَعْدَ الْجِلْدِ وَ لَيْسَ إِطْلَاقُ قَوْلِ أَصْحَابِنَا يُجِبُ عَلَيْهِ الْقَتْلَ عَلَى كُلِّ خَالٍ دَلِيلٌ عَلَى رَفْعِ حَذِّ الزَّانِي عَنْهُ؛ حد قتل پس از جلد بر زانی جاری می گردد زیرا دلیل بر سقوط جلد از او نداریم و لذا آیه شریفه که می فرماید: زانیه و زانی را هر کدام ۱۰۰ ضربه شلاق بزنید شامل او نیز می شود و آن منافی با اجرای حد قتل پس از جلد ندارد و اطلاق کلام اصحاب که در مورد محل بحث فقط قتل را مطرح کرده اند دلیل بر رفع جلد نمی باشد» (ابن ادریس حلی، ۱۴۱۰ق، ص ۲۱۸)

۲- دومین مورد از موادی که زنا مستوجب قتل می شود زنا با نامادری است در جواهر آمده است: «وَ كَذَا (يَقْتُلُ) قَبْلَ فِي الزَّانِي بِأَمْرَةِ لُبَيْهِ وَ الْقَائِلِ الشَّيْخِ وَ الْحَلْبِيِّ وَ بَنُو زُهْرَةَ وَ إِدْرِيسَ وَ حَمْرَةَ وَ الْبُرَاجَ وَ سَعِيدَ عَلِيٍّ مَا حَكَمِي عَنْهُمْ بَلْ نَسَبَ بَعْضُ إِلَى كَثِيرٍ وَ آخِرُ إِلَى الشَّهْرَةَ بَلْ عَنِ الْغَيْبَةِ إِجْمَاعٍ عَلَيْهِ وَ هُوَ الْحُجَّةُ؛ گفته شده است که حد قتل در مورد زنا با زن پدر نیز جاری می شود این

قول را شیخ طوسی و حلبی و ان زهره و ابن ادریس و ابن حزمه و ابن یراج و ابن سعید پذیرفته‌اند بلکه بعضی گفته‌اند که اکثر فقها و بلکه شهرت بر آن است. و در غنیه بر آن ادعای اجماع شده است و اجماع حجت و دلیل است.» (محمد حسن نجفی، ۱۴۰۳ق، ج ۴۱، ص ۳۳۷). این قول همانطور که در جواهر آمده مشهور و بلکه مورد اجماع بین متقدمین بوده است و در میان متأخرین نیز نظیر صاحب جواهر و صاحب کشف اللثام پذیرفته شده است. و در میان فقهای معاصر نیز گرچه مرحوم خوانساری در جامع المدارک دلیل حکم را مورد اشکال قرار داده و لکن مرحوم امام و مرحوم آیت الله خوئی این رای را پذیرفتند.

۳- زناى غیرمسلمان با زنى که مسلمان می‌باشد که موجب قتل زانى است. سومین مورد از موارد قتل در حدّ زنا در صورتی است که مردی از اهل کتاب با زنى مسلمان جماع کند صاحب جواهر می‌فرماید دلیل این حکم علاوه بر روایات اجماع منقول و محصل می‌باشد. (محمد حسن نجفی، ۱۴۰۳ق، ج ۴۱، ص ۳۳۱)

آنچه که از کتب متقدمین و روایات بدست می‌آید آن است که این حکم اختصاص به اهل ذمه دارد و در مورد اقسام کفار جاری نیست. ولی در جواهر آمده است: «فَقَدْ يَتَوَهَّمُ مِنْ إِيْتِصَاصِ الْخَبْرَيْنِ بِالذَّمِّ كَبَعْضِ الْفَتَاوَى قَصْرَ الْحُكْمِ عَلَيْهِ دُونَ غَيْرِهِ مِنْ أَقْسَامِ الْكُفَّارِ إِلَّا إِنْ الرِّيَاضَ الْمَفْرُوعَ عَنْهُ مِنَ الْمَسَاوَاةِ بَلْ جَعَلَهُ مَعْقَدَ مَاحَاكِهِ مِنَ الْإِجْمَاعِ وَ غَيْرِهِ وَ لَعَلَّهُ لِيَكُونَ الْكُفْرَ مِلَّةً وَاحِدَةً وَ أَوْلَوِيَّةً غَيْرَ الذَّمِّ مِنْهُ بِالْحُكْمِ الْمَرْبُورِ؛ شاید توهم شود که روایت حنان بن سدير و جعفر اختصاص به اهل ذمه دارد و همانطور که در فتاوی فقها آمده است این حکم مخصوص اهل ذمه است نه سایر و اقسام کفار ولی در ریاض مساواة اهل ذمه و اقسام کفار مفروغ عنه فرض شده بلکه صاحب ریاض فرموده است که معقد اجماع در اقسام کفار و اهل ذمه است نه خصوص اهل ذمه، شاید بتوان گفت از آنجا که کفار ملت واحدة هستند فرقی بین آنها وجود ندارد بلکه اگر فرقی هم داشته باشد اگر بگوئیم که حکم قتل در زناى ذمی ثابت است باید بطریق اولی این حکم را در مورد سایر اقسام کفار بپذیریم.» (محمد حسن نجفی، ۱۴۰۳ق، ج ۴۱، ص ۳۱۵)

۴- این قسم نیز مانند قسم قبل اجماعی است و روایات صحیح السندی نیز بر این حکم دلالت می‌کند. در صحیح عجلی آمده است: «سئِلَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) عَنْ رَجُلٍ أَعْتَصَبَ امْرَأَةً فَرَجَّهَا قَالَ يَقْتُلُ مُحْصِنًا كَانَ أَوْ غَيْرَ مُحْصِنٍ؛ از امام باقر (ع) راجع به مردی که زنی را به اجبار وادار به زنا کرده بود سوال شد. حضرت فرمودند که باید کشته شود چه محسن باشد چه غیر محسن.» (محمد بن یعقوب کلینی، ۱۳۶۷، ج ۷، ص ۱۸۹)

از این روایت بدست می‌آید که زناى به عنف عنوان خاصی دارد که داخل در زنا محسنه نیست گرچه حکم آن نیز مانند زناى محسنه قتل است و این عمومیت حکم اختصاص به مورد چهارم ندارد و در کلمات فقها نیز تصریح شده است که در این موارد فرقی بین جوان و پیر و محسن و غیر محسن نیست در تحریر الوسيله پس از ذکر موارد چهارگانه می‌فرماید: «وَ لَا يَتَّبِعُ فِي الْمَوَاضِعِ الْمُتَقَدِّمَةِ الْحَصَانَ بَلْ يَقْتُلُ مُحْصِنًا كَانَ أَوْ غَيْرَ مُحْصِنٍ وَ يَسْأَلُ أَسْبِيحَ وَ الشَّابَّ وَ الْمَسْلِمَ وَ الْكَافِرَ وَ الْحُرَّ وَ الْعَبْدَ؛ در مواردی که ذکر شد برای اجرای حدّ قتل احصان شرط نیست بلکه بهر حال زانی کشته می‌شود چه محسن باشد چه غیر محسن و نیز پیر و جوان و مسلم و کافر و آزاد و بنده در این حکم مساوی هستند.» (موسوی خمینی، ۱۴۰۵ق، ج ۲، ص ۴۶۳)

۳-۱-۲- رجم

این نوع از حدّ در موارد زناى محسنه است: زناى محسنه در صورتی است که زانی یا مزنی بها دارای شرایط احصان باشند پس اگر زانی و مزنی بها هر دو شرایط احصان را داشته باشند هر دو رجم می‌شوند و اگر یکی از آنها واجد شرایط احصان بود همان رجم می‌شود.

۳-۱-۳- جلد

حدّ تازیانه بر افراد زیر اجرا می‌گردد:

۱. زن محسنه هنگامی که با نابالغ زنا کند.
 ۲. پیرمرد و پیرزن محسن زانی که قبل از رجم، تازیانه می‌خورند.
 ۳. مرد متأهلی که قبل از دخول، مرتکب زنا شود، به حدّ تازیانه، تراشیدن سر و تبعید، محکوم می‌گردد.
 ۴. فرد غیر محسن در صورت ارتکاب زنا، تازیانه می‌خورد.
- سومین مورد از موارد حدّ زنا جلد است که در مورد مرد و زن غیر محسن جاری می‌شود و دلیل آن آیه شریفه ۲ سوره نور می‌باشد. «الرَّائِبَةُ وَ الرَّائِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ؛ به زن زنا کار و مرد زنا کار صد تازیانه بزنید.»

۳-۱-۴- جلد به همراه تراشیدن سر

این نوع از حدّ در مورد مردی است که دارای زوجه می‌باشد ولی قبل از دخول به زوجه خود مرتکب زنا شده است می‌توان گفت انی نوع از حدّ واسطه بین جلد و رجم است.

در این زمینه سه دسته روایت وجود دارد:

- دسته اول روایاتی است که این نوع حدّ را در مورد مردی که ازدواج کرده ولی دخول نکرده ثابت می‌داند مثل صحیح علی بن جعفر که از امام کاظم (ع) راجع به مردی که ازدواج می‌کند ولی قبل از دخول با همسر خویش مرتکب زنا می‌شود حضرت می‌فرماید که حدّ او جلد و تراشیدن سر و تبعید به مدت یکسال است.
- دسته دوم روایاتی است که حکم جلد و تبعید را در مورد بکر و بکره جاری میدانند نظیر صحیح حلبی: «امام صادق (ع) فرمودند که مرد بدون همسر و زن بدون شوهر اگر مرتکب زنا شدند باید علاوه بر صد ضربه شلاق به مدت یکسال تبعید شوند».
- دسته سوم حکم جلد و تبعید را دائر مدار بکر بودن قرار داده ولی در آن بکر بودن تفسیر شده است به مردی که همسر دارد و لکن به همسر خود دخول نکرده است.

۳-۱-۵- جلد و رجم

پنجمین قسم از اقسام حدود در موردی است که پیرمرد یا پیرزنی که دارای شرایط احصان باشند مرتکب زنا گردند. باید متذکر شویم که تکرار زنا قبل از اجراء حدّ موجب تکرار حدّ نمی‌شود مگر اینکه نوع حدّ در آن‌ها فرق کند در این مسئله اختلافی بین فقها وجود ندارد مگر تفصیلی که شیخ صدوق در المقنع ذکر کرده است:

«فَانْ زَنَى رَجُلٌ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ مَرَارًا فَانْ كَانَ زَنَى بِأَمْرَةٍ وَاحِدَةٍ فَلَعَلَّيْهِ حَدٌّ وَاحِدٌ وَ انْ هُوَ زَنَى بِهٖ نِسَاءً شَتَّى فَلَعَلَّيْهِ فِي كُلِّ أَمْرَةٍ زَنَى بِهٖا حَدٌّ؛ اگر مردی در یک روز مکرر زنا کند در این صورت اگر این عمل با یک زن بوده باشد بر او یک حدّ بیشتر لازم نیست ولی اگر با زنان مختلف زنا کرده باشد بخاطر هر یک باید حدّ بخورد» (محمد بن حسن حرعاملی، ۱۴۱۴ق، ج ۱۸، ص ۳۹۰)

۳-۲-۲- طرق ثبوت زنا

۳-۲-۱- اقرار

اقرار یکی از طرق اثبات زنا می‌باشد در تحریر الوسيله آمده است: «يُثْبِتُ الزَّنا بِالْاِقْرَارِ، وَ يَشْرَطُ فِيهٖ بُلُوغُ الْمُقْرَرِ وَ عَقْلُهُ وَ اِخْتِيَارُهُ وَ قَصْدُهُ، فَلَا عِبْرَةَ بِاِقْرَارِ الصَّبِيِّ وَ انْ كَانَ مَرَاهِقًا وَ لَا بِاِقْرَارِ الْمَجْنُونِ حَالِ جُنُونِهِ وَ لَا بِاِقْرَارِ الْمَكْرَهَةِ وَ لَا بِاِقْرَارِ الْكَسْرَانِ وَ السَّاهِي وَ الْغَافِلِ وَ النَّائِمِ وَ الْهَازِلِ وَ نَحْوِهِمْ؛ زنا بوسیله اقرار ثابت می‌شود و در اقرار شرط می‌باشد که مقرر بالغ و عاقل و مختار باشد و به آنچه که اعتراف می‌کند قصد داشته باشد. پس اگر بچه‌ای اقرار کند، اعتباری ندارد گرچه نزدیک بلوغ باشد و نیز اگر دیوانه در حال دیوانگی اقرار کند فایده‌ای ندارد. نیز اقرار شخص مکره و مست و شخص ساهی و غافل و خواب و کسی که به شوخی اقرار کند و مانند آنها اعتباری ندارد» (موسوی خمینی، ۱۴۰۵ق، ج ۲، ص ۴۱۴)

۳-۲-۲- شهادت

شهادت چهار مرد یا سه مرد و دو زن مورد قبول است. در مورد نفوذ شهادت چهار مرد در مورد ثبوت حدّ زنا چه جلد و چه رجم، اختلافی نیست زیرا در قرآن در آیه ۴ سوره نور به این مطالب تصریح شده است: «وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءٍ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً؛ کسانی که زن‌های عقیف را نسبت زنا می‌دهند و سپس بر مدعای خود چهار نفر مرد اقامه نمی‌کنند، هشتاد عدد تازیانه بزنید».

اما در مورد شهادت سه مرد و دو زن نیز قول مشهور میان فقهای شیعه آن است که این اقرار نافذ است ولی شیخ مفید در مقنعه فرموده: «وَلَا يَقْبَلُ فِي الزَّنا وَ اللُّوَاطِ وَ لَا شَيْءٍ مِمَّا يُوجِبُ الْحُدُودَ شَهَادَاتُ النِّسَاءِ وَلَا يَقْبَلُ فِي ذَلِكَ إِلَّا شَهَادَاتُ الرِّجَالِ الْعَدْلِينَ الْبَالِغِينَ؛ به توسط شهادت زنان زنا و لواط و لا شئی مما یوجب الحدود شهادت النساء و لا یقبل فی ذلک إلا شهادت الرجال العدلین البالیغین» (مفید، ۱۴۱۰ق، ص ۲۳)

۴- مجازات زنا در حقوق ایران

۴-۱- مجازات جلد برای زنا

جلد به معنای تازیانه زدن می باشد و حد آن یکصد ضربه تازیانه است. ماده ۸۸ قانون مجازات اسلامی مقرر می دارد: حد زناى زن و مردی که واجد شرایط احصان نباشند ۱۰۰ تازیانه است. پس این حکم برای چند دسته از زناکاران است: الف) مرد زناکاری که ازدواج نکرده؛ ب) زن زناکاری که ازدواج نکرده؛ ج) زن بالغ و عاقلی که کودکی با او زنا کند، چه شوهر داشته باشد چه شوهر نداشته باشد. (قانون مجازات اسلامی، ماده ۸۸) حد زنا در مواردی که مرتکب غیر محصن باشد، صد ضربه شلاق است، البته برای دفعات اول تا سوم. همچنین مردی که همسر دائم دارد، هرگاه قبل از دخول، مرتکب این جرم شود حد وی صد ضربه شلاق، تراشیدن موی سر و تبعید به مدت یک سال قمری است. در زنا با محارم نسبی و زناى محصنه، چنان چه زانیه بالغ و زانی نابالغ باشد، مجازات زانیه صد ضربه شلاق است. (ابوالقاسم خوئی، ۱۳۹۳، ص ۸۲)

۴-۲- مجازات قتل برای زنا

قتل از مجازات های مختص به مردان می باشد. ماده ۸۲ قانون مجازات اسلامی مقرر می دارد: حد زنا در موارد زیر قتل است و فرقی بین جوان و غیر جوان، محصن و غیر محصن نیست: ۱- زنا با محارم نسبی؛ ۲- زنا با زن پدر که موجب قتل زانی است؛ ۳- زناى غیر مسلمان با زن مسلمان که موجب قتل زانی است؛ ۴- زناى به عنف و اکراه که موجب قتل اکراه کننده است. مجازات بیان شده در این مورد به مردان اختصاص دارد و شامل زن زانیه نمی شود اگر چه فلسفه مجازات قتل برای این عمل که قبح آن می باشد، اقتضا دارد که این مجازات شامل حال زانیه ای که با رضایت تن به این عمل داده نیز بشود. در زناى مرد غیر مسلمان با زن مسلمان، مجازات قتل فقط به مردان اختصاص دارد؛ چه زن مسلمان با رضایت تن به این عمل داده باشد یا به زور به این کار واداشته شده باشد. این حکم اجماعی است. و دلیل آن برتری مسلمان بر غیر مسلمان است. اما در مورد کیفر زن، ظاهراً اختلاف نظر وجود دارد؛ برخی معتقدند که بر آن زن، چنانچه غیر محصنه باشد، حد جاری می گردد و در صورتی که محصنه باشد، جلد و سپس رجم می شود. (علیرضا فیض، ۱۳۶۸، ص ۳۵۷)

از ظاهر ماده ۸۲ قانون مجازات اسلامی برمی آید که در مورد مجازات زن در این خصوص سکوت کرده، اما اطلاق ماده ۸۸ و ۸۳ او را دربرمی گیرد و به مجازات های مقرر در آن مواد که عبارت است از تازیانه (در صورت غیر محصن بودن) و رجم (در صورت محصن بودن) کیفر خواهد دید.

۴-۳- مجازات رجم برای زنا

یکی دیگر از مجازات های زنا، رجم است. رجم به معنای سنگسار کردن می باشد و مجازات زن ومرد محصنی است که مرتکب زنا شده باشند. این نوع از مجازات مشترک بین زن و مردی است که مرتکب آن شده باشند در صورتی که هر دو محصنه باشند. (موسوی خمینی، ۱۴۰۵، ج ۲، ص ۴۳۶)

۴-۴- مجازات جمع بین جلد و رجم برای زنا

از دیگر مجازات های زنا، اجرای حد تازیانه و سپس سنگسار کردن است و آن مجازات پیرمرد و پیرزنی است که مرتکب زنا شده باشند. (موسوی خمینی، ۱۴۰۵، ج ۲، ص ۴۳۶)

۴-۵- مجازات تازیانه، تبعید و تراشیدن موی سر برای زنا

از دیگر مجازات هایی که برای زنا مقرر شده است جمع بین جلد، تبعید و تراشیدن موی سر می باشد. مطابق ماده ۸۷ قانون مجازات اسلامی، مرد متاهلی که قبل از برقراری رابطه زناشویی با همسر خویش مرتکب زنا شود به این حکم محکوم می شود. البته اگر زنی با شرایط فوق مرتکب زنا شود مشمول این حکم نبوده و فقط به حد جلد محکوم می شود. (قانون مجازات اسلامی، ماده ۸۷)

دلایلی که برای عدم اجرای مجازات تبعید و تراشیدن موی سر برای زنان وجود دارد عبارتند از:

- ۱- مسافرت زن موجب محرومیت شوهر از تمکین وی می شود، در حالی که شوهر نباید از مجازات زن متضرر شود.
- ۲- وقتی زن از اقوام خود دور می شود در معرض تماشا قرار می گیرد، زیرا ترسی از مراقبت اقوام ندارد و مشکلات مالی نیز او را به این کار وادار می کند.
- ۳- براساس روایتی از پیامبر(ص) که زن نباید بدون محرم سفر کند. (عباس زراعت، ۱۳۹۲، ج ۱، ص ۱۵۹)

۵- نتیجه گیری

با توجه به مباحثی که گذشت دریافتیم جرم زنا از جرائمی است که اسلام و نظام الهی و فقهی به آن توجه داشته و طبق تعریفی که از زنا از ناحیه فقها ارائه شده است با مفاهیم آن آشنا شدیم و با ادله ای که از قرآن کریم بیان شد با مفاهیم قرآنی و با توجه به قانون کشور با مفاهیم حقوقی آن نیز آشنا شده ایم و با توجه به حساسیت شارع مقدس با التفات به نوع مجازات های مقرر پی به این مسئله بردیم که اصلا هدف مجازات در حقوق کیفری اسلامی با سایر نظام های حقوقی این تفاوت عمده را دارد که شریعت اسلامی با استمداد از منبع وحی و با توسل به قول معصوم (ع) مجازات ها را بنا نهاده است و از یک جهت منحصر به فرد است چرا که دارای دو بعد اساسی متمایز از سایر مکاتب حقوقی می باشد لذا مجازات ها را در اسلام با دو تقسیم بندی دنیوی و اخروی مدنظر قرار گرفته که این امر در سایر نظام های کیفری تنها در محدوده دنیا معنا دارد و برای پیشگیری از وقوع جرم از اهرم خاص بهره مند می گردد که شامل کنترل درونی یعنی تهذیب نفس و اصلاح باطن با استفاده از فروع دین و ارزش دوم از طریق کنترل بیرونی با استفاده از تکوین و تنظیم افکار عمومی به نحوی که بزه کاری به فرهنگ سالم تبدیل شود و لذا این است که اهدافی را نیز در این خصوص دنبال می کند ابتدا به حمایت از فضیلت های اجتماعی و دفاع از جامعه در برابر ردایل اخلاقی می پردازد و سپس مصلحت و منفعت عمومی را در نظر می گیرد. در رابطه با مباحثی که تاکنون گفته شد در خصوص راه های اثبات جرم زنا از نظر فقها که عبارتند از اقرار و شهادت که بیان شدند و اقرار دارای دو شرایط عمومی و اختصاصی است که امری مهم در اثبات زنا است و در مورد نحوه ی شهادت و اینکه شهادت شهود باید به چه نحو باشد گفته شد که به نظر فقها در این مورد تفاوت وجود دارد و باهم اختلاف دارند. مجازات جرم زنا بر حسب وضعیت و شرایط مرتکب جرم متغیر است و به عبارتی اصل شخصی کردن مجازات ها در مورد جرم زنا در شریعت اسلام رعایت شده و با رعایت اینکه مرتکب جرم چه شخصیتی دارد جوان است یا پیر؛ متاهل است یا مجرد؛ عاقل است یا مجنون هر کدام مجازات مختص به خود را دارد.

منابع

- ۱- ابن زهره، علی، غنیه النزوع الی علمی الاصول و الفروع، موسسه فقه شیعه، ۱۴۱۰ قمری، چاپ اول.
- ۲- حرعاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، داراحیاء التراث العربی، ۱۴۱۴ قمری، چاپ اول.
- ۳- حلی، ابن ادریس، سرائر لتحریر الفتاوی، موسسه فقه شیعه، ۱۴۱۰ قمری، چاپ اول.
- ۴- حیدری، فریبرز، «تحولات تقنینی جرم زنا در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲»، پژوهش نامه حقوق کیفری، سال نهم، شماره اول، ۱۳۸۹.
- ۵- زارعی، فاطمه، کامیاب، مهرداد، «بررسی مسائل فقهی حد زنا در اسلام»، چهارمین همایش بین المللی فقه و حقوق، وکالت و علوم اجتماعی، ۱۳۹۸.
- ۶- زراعت، عباس، شرح قانون مجازات اسلامی، انتشارات ققنوس، تهران، ۱۳۹۲، چاپ دوم.
- ۷- عالی پور، حسن، «ماهیت جرم»، پژوهش حقوق و سیاست، سال دوازدهم، شماره ۲۸، ۱۳۸۹.
- ۸- کلینی، محمد بن یعقوب، الفروع من الکافی، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۷ شمسی، چاپ سوم.
- ۹- گرجی، ابوالقاسم، «گزارش علمی کنفرانس اجرای حقوق کیفر اسلامی و اثر آن در مبارزه با جرایم»، نشریه موسسه حقوق تطبیقی، شماره ۲، ۱۳۸۰.
- ۱۰- فیض، علیرضا، مقارنه و تطبیق در حقوق جزایی عمومی اسلام، انتشارات سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۶۸، چاپ دوم.
- ۱۱- قانون مجازات اسلامی، مصوب ۱۳۹۲.
- ۱۲- نجفی، محمد حسن، جواهر الکلام فی شرح شرائع الاسلام، داراحیاء التراث العربی، بیروت، ۱۴۰۳ قمری، چاپ هفتم.
- ۱۳- نجفی، بشیر حسین، منهاج الصالحین، داراحیاء التراث العربی، ۱۳۹۷، چاپ اول.
- ۱۴- نوربها، رضا، زمینه ی حقوق جزای عمومی، انتشارات کانون وکلای دادگستری، ۱۳۷۵، چاپ دوم.
- ۱۵- محسنی دهکلائی، محمد، حائری، محمد حسن، «تاملی فقهی در ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی و تبصره ۱ ماده ۱-۲۲۱ لایحه پیشنهادی»، مجله فقه و اصول، شماره ۸۶، ۱۳۹۰.
- ۱۶- مفید، ابی عبدالله محمد بن نعمان، المقنه، موسسه فقه الشیعه، ۱۴۱۰ قمری.
- ۱۷- موسوی خمینی، روح الله، تحریر الوسیله، دارالانوار، ۱۴۰۵ قمری، چاپ اول.
- ۱۸- موسوی خوئی، سید ابوالقاسم، مبانی تکمله منهاج الصالحین، دارالزهرا، ۱۳۹۳، چاپ اول.